

OLN

OULD LEIDEN NIEUWS

Magazine van de Historische
Vereniging Oud Leiden

jaargang 12 - nummer 2
juni 2024



**ELO-DIRECTEUR ARIELA NETIV
NEEMT AFSCHIED**



**RAADSEL BRONZEN
PENNING OPGELOST**



HISTORISCHE
VERENIGING OUD LEIDEN



Feest!

Niet iedereen houdt van kermis. En zeker niet iedereen houdt van haring, al dan niet met wittebrood. Daar kan ik me van alles bij voorstellen.

Het kost me meer moeite om me voor te stellen dat je niets hebt met '3 oktober'. Oké, ik weet dat er Leidenaars zijn die op 3 oktober in de Efteling lopen. Maar dan hebben ze toch hopelijk wel meegedaan aan het minikoraal of de Taptoe.

Dit jaar verheug ik me extra op ons feest der feesten. Het is immers 450 jaar geleden dat Leiden werd ontzet van de Spanjaarden. Uiteraard zet de 3 Oktober Vereeniging haar beste beentje voor om er dit jaar iets bijzonders van te maken. Dat doen ook veel anderen. U heeft vast de reeksen artikelen gezien in het Leids Nieuwsblad 'het ontzet van a tot z' of in het Leidsch Dagblad over de 'Sporen van 3 Oktober'. Er worden komend najaar allerlei tentoonstellingen en bijzondere evenementen georganiseerd. De stad zal volop bruisen in de periode tussen 19 september en 4 oktober.

Als Historische Vereniging Oud Leiden doen we natuurlijk mee. In Oud Leiden Nieuws en het Jaarboekje besteden we extra aandacht aan het beleg en ontzet.

Maar ons meest bijzondere project is wel de heropvoering van het toneelstuk Het Beleg der stad Leyden. Dat toneelstuk is in 1774 geschreven door Lucretia van Merken toen het 200 jaar geleden was dat Leiden was ontzet. Maakt u zich geen zorgen: het toneelstuk is bewerkt naar een hedendaagse versie. Magdalena Moons staat centraal in het stuk. Dat is weer eens wat anders dan Willem van Oranje of burgemeester Van der Werf. Het stuk wordt opgevoerd in de Leidse Schouwburg op 19, 20 en 21 september 2024. Houd onze aankondigingen in de gaten, want dit wil je echt niet missen!

*Gerda van den Berg
voorzitter@oudleiden.nl*



Foto omslag:

*Villa Antoinette aan de
Rijnsburgerweg.*

Gerda van den Berg

Inhoud

Van de voorzitter	2
Inhoud	3
Werkgroep Leidse Liedjes heeft zinnen gezet op een concert	4
'Iedereen met hart voor Leiden moet nadenken over inzendingen'	6
'Wie teveel bewaart, verliest zicht op de essentie'	9
Opinie: Zuinig zijn op wat in 50 jaar is bereikt	12
Wordt Villa Antoinette voor de bus gegoooid?	13
Een bijzondere architectonische spiegel	15
Hoe een zilveren draad van twee eeuwen getrokken kan worden	17
Raadsel opgelost	18
Het oude huis met de opvallende reclame en twee voordeuren	19
Leidse pennenvruchten	21
'Misschien geen kwartje geworden, maar wél 23 cent'	22
De zeldzame en mysterieuze accoladebouwnaad	24
Speciale theatervoorstelling rond 450 jaar Leidens Ontzet	26
Pas uitgekomen biografie schenkt beeldhouwer Rombout Verhulst opnieuw naam en faam	27
Een avontuurlijk leven rond 1900	28
Gratis tentoonstelling en rondleiding in het Weeshuis	29
Avondexcursie bouwhistorie van de Burcht	30
Correcties, aanvullingen en reacties	30
Agenda	31
Colofon	31
Bedrijfsleden	32



EEN BIJZONDERE ARCHITECTONISCHE SPIEGEL



BINNENKIJKEN IN HET HUIS MET DE OPVALLENDE RECLAME



DE ZELDZAME EN MYSTERIEUZE ACCOLADEBOUWNAAD



SPECIALE THEATERVORSTELLING ROND 450 JAAR LEIDENS ONTZET

Van Diesrede naar werkgroep

Werkgroep Leidse Liedjes heeft zinnen gezet op een concert

Op bevlogen wijze sprak Olga van Marion in november de diesrede uit over de kwestie hoe 'Leids' de Leidse liedjes uit de 17e eeuw waren. Amsterdamse en Haarlemse liederen uit die tijd waren immers niet zo lokaal georiënteerd. Gecombineerd met zang was het een lezing die we niet snel zullen vergeten. Van Marion maakte van de gelegenheid gebruik om een oproep te doen voor een werkgroep Leidse Liedjes. Hoe gaat het daar nu mee? We spreken haar in haar werkkamer in Leiden, waar ze op bevlogen wijze vertelt over haar onderzoek.

Tekst: **Marleen Hogendoorn**

Hoe kwam u op het idee van dit onderzoek?

"Halverwege de 17e eeuw kwamen in de Republiek in verschillende steden initiatieven van uitgevers om de lokale identiteit te versterken. Er werden liedboekjes uitgegeven waar de naam van de stad in staat. Mensen werden weer trots op hun stad. De liedjes over Amsterdam waren beroemd. Als Leidse universitair docent wilde ik tegenwicht geven, dat doe ik altijd, omdat Leiden ook een belangrijke literaire traditie heeft."

Hoe ging u te werk?

"Ik ontdekte een oud nummer van het Leidse Jaarboekje uit 1968. Marie Veldhuyzen schreef een artikel waarin ze de namen noemt van drie liedboekjes. In haar artikel benadrukt ze de vrolijke kant ervan. Ik ben die titels gaan opzoeken. Twee van de drie stonden in de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL), eentje niet. Die vond ik weer in het archief van de KB (nationale bibliotheek). Het ging om het Leydsche Vreughden-hof. Nu had ik drie boeken voor mijn zoektocht naar de 'Leidsheid'. Waarin herkennen we lokale aspecten of kleuring van het taalgebruik? Ik kan geen definitief antwoord geven op de hoofdvraag, het is immers een lopend onderzoek."

En hoe Leids waren die drie boekjes?

"Een van die boekjes, *De Leytse Cupido*, was maar weinig Leids. De andere twee, *Het Leyts-Prieeltje* en *Het Leydsche Vreugden-hof*, wel. Er wordt gezongen over verliefd zijn, kaatsen en schaatsen, slenteren langs kroegen, werken in de lakennijverheid, vlees of pens kopen en wandelen over de kermis. Bij elk liedje staat een melodie. Die melodieën kun je opzoeken in de Nederlandse Liederenbank. Je hebt wel notenbalken nodig. Met musicoloog Margot Kalse zijn we de muziek erbij gaan zoeken. We deden niet alles, maar maakten een selectie van coupletten, want Leidenaren hielden destijds van lange liederen!"

Waar werden die liederen gezongen?

"Overal, denken wij: thuis, op school, in weeshuizen en op werk. We hebben weversliedjes en brouwersliedjes gevonden. En ook op de markt. Daar werden liedblaadjes verkocht, echt losse blaadjes, tot ver in de twintigste eeuw. Je moet beseffen dat het een wereld zonder radio, televisie en sociale media was. Zingen was de populairste soort muziek. De liedjes werden ook gebruikt in toneel. Als de populaire liedjes in een toneelstuk zaten, destijds de popmuziek, dan kwamen er extra veel mensen naar het stuk kijken. Als Cornelia Bouhon een nummer zong, zij was in Leiden zeer geliefd, dan kwam iedereen kijken."



Tijdens uw lezing deed u een oproep voor een werkgroep Leidse liedjes. Hoe gaat het daarmee?

“Het gaat goed. Ik deed de oproep en na de dies kreeg voorzitter Gerda van den Berg al meteen aanmeldingen. We zijn nu met zeven man bezig om onze transcriptie van de *Leydsche Vreugden-hof* online te publiceren en klaar te maken voor muziek. We hebben daarvan twaalf Leidse liedjes geselecteerd en willen daarvan een uitgave als boekje maken, met inleiding en commentaar erbij. Wat mij opviel is dat er wandelliedjes bij zitten. Bijvoorbeeld een wandelliedje om je boodschappen te doen op zaterdagavond in de

stad. Op zaterdagavond ja. Of eentje over de kermis. En eentje langs de brouwerijen.”

En hoe nu verder?

“Ik wil bij deze een oproep doen om deze liedjes ten gehore te brengen. Let wel dat het om eenstemmige liedjes gaat, dat is geen goed idee voor een koor. Wel voor een trio. Wij leveren de basis en wij zien wel wat ervan wordt gemaakt. Ik hoop in het najaar van dat optreden te genieten. Wijntje erbij, heerlijk! En hopelijk kunnen we jongeren ervoor interesseren. Of hertalen en gebruiken voor Leidse popmuziek. Alles is mogelijk.”



Ik hoop in het najaar van dat optreden te genieten. Wijntje erbij, heerlijk!

‘Iedereen met hart voor Leiden moet nadenken over inzendingen’

Ariadne Schmidt, hoogleraar stadsgeschiedenis, en Gerard Kramer oud-voorzitter en erelid, zijn voorzitter van de jury van de Oud Leiden Prijs. De eerste van de wetenschapsprijs, de tweede van de publieksprijs. Vijf vragen aan hen over hun verwachtingen van de komende edities van de Oud Leiden Prijs

Tekst: **Jos Hooghuis**

Voorzitter van de Oud Leiden Prijs, is dat een langgekoesterde droom, of moest je er toch even over nadenken?

Ariadne: “Haha, ik was in 2017 en in 2022 ook lid van de jury van de Oud Leidenprijs, dus ik wist een beetje wat me te wachten stond. Het is natuurlijk een eer om als voorzitter het gezicht naar buiten te zijn. Het jureren is bepaald geen makkelijke taak, maar wel heel erg leuk. Er zijn zoveel aspecten waarom een publicatie je kan raken. Ik kijk ernaar uit om samen met andere juryleden de ingezonden publicaties te lezen en te bediscussiëren.”

Gerard: “Bij de vorige editie van de Oud Leiden Prijs was ik lid van de jury voor de publieksprijs. Dat heb ik met groot genoegen gedaan. Toen juryvoorzitter Rogier van der Sande niet beschikbaar was voor de volgende editie, ben

ik gevraagd in zijn plaats te treden en dat heb ik met veel plezier geaccepteerd. De Oud Leiden Prijzen zie ik als een belangrijk element in de vele activiteiten van de HVOL en daar lever ik graag een bijdrage aan.”

Wat verwacht of hoop je aan inzendingen binnen te krijgen?

Ariadne: “Mooie, inspirerende publicaties gebaseerd op origineel onderzoek waar de auteurs trots op mogen zijn. Omdat sommige auteurs misschien te bescheiden zijn zichzelf hierin te herkennen roep ik HVOL-leden op auteurs aan te moedigen hun publicatie in te zenden. En, de leden mogen ons natuurlijk ook zelf suggesties aan de hand doen. We horen het graag!”

Gerard: “Ik hoop op veel inzendingen, veel voordrachten van het publiek voor deze prijs, zowel van HVOL-leden als van anderen. Iedereen die hart heeft voor Leiden en zijn geschiedenis zou moeten nadenken welke publicaties en presentaties in aanmerking zouden kunnen of moeten komen voor deze prijs, waar het publiek uiteindelijk zelf over beslist. Als jury selecteren we alleen de genomineerden voor de publieksprijs.”

Waar gaat de jury onder jouw voorzitterschap op letten?

Ariadne: “Op originaliteit, zorgvuldig uitgevoerd onderzoek, een goede schrijfstijl... Publicaties die verrassen en die ons wat nieuws leren over die rijke Leidse geschiedenis. Er is een brede expertise aanwezig in de jury dus we kunnen de publicaties vanuit uiteenlopende invalshoeken beoordelen.”

Ariadne Schmidt



Gerard: “De criteria voor de jury voor de publieksprijs zijn duidelijk geformuleerd: historische kwaliteit, toegankelijkheid voor een breed publiek en de kwaliteit van de vormgeving. En het moet natuurlijk gaan over de geschiedenis van Leiden. En dan wikken en wegen. We hebben een diverse jury met veel uiteenlopende kwaliteiten en ervaringen. Dat gaan nog boeiende discussies worden!”

Als je één publicatie over de Leidse geschiedenis mag noemen (van voor de Oud Leiden Prijs) die veel indruk op jou gemaakt heeft, welke is dat dan?

Ariadne: “Oei, lastig. De keuze is haast onmogelijk met al die mooie studies. Misschien mag ik één studie noemen die voor mij persoonlijk belangrijk is geweest: *Wie hij zij. Man of wijf*, van Els Kloek over vrouwen in Leiden in de vroegmoderne tijd. Met het onderzoek naar werk, tucht en criminaliteit brengt ze heel ‘gewone’ Leidse vrouwen voor het voetlicht. De meer theoretische inleiding over wat vrouwen geschiedenis nu precies zou moeten zijn, was ook enorm belangrijk. Ik las het boek als student en was gegrepen. Aandacht voor vrouwen in de geschiedenis was in die tijd bepaald niet evident. Kloek hield een pleidooi voor een kritische blik en goed bronnenonderzoek naar vrouwen in de geschiedenis. Die oproep heb ik aangegrepen en dat heeft me veel geleerd over het stedelijk verleden. Het Leidse archief is daarbij in de jaren die volgden een onuitputtelijke bron gebleken.”

Gerard: “Tja, keuzes maken is moeilijk, zeker als er veel goede kandidaten zijn. Dat was bij de vorige editie zo en dat zal ditmaal niet anders zijn. Maar daar zijn we als jury voor aan-



Gerard Kramer

gesteld. Er is een lange traditie van publicaties en presentaties over Leidse geschiedenis en sommige zouden in het verleden zeker een nominatie hebben verdiend voor de publieksprijs als die prijs toen had bestaan. Maar daar met terugwerkende kracht één uit te kiezen? Beter me daar niet aan te wagen...”

Wat hebben jullie zelf met Leiden en de Leidse geschiedenis?

Ariadne: “Leiden is nu al meer dan 25 jaar laboratorium voor mij als historisch onderzoeker. Mijn proefschrift schreef ik over weduwen in Leiden in de 17e eeuw. Leiden was de centrale plaats van mijn onderzoeksproject naar vrouwenarbeid in de zeventiende en achttiende eeuw. Later volgde onderzoek naar criminaliteit en gender, onder meer in Leiden. Dat ik in 2018 de Magdalena Moons leerstoel mocht gaan bekleden voelde als een kroon op dat werk. Sindsdien houd ik me bezig met vele facetten van de geschiedenis van de Leidse

Jury publieksprijs

Erelid Gerard Kramer is de voorzitter van de jury van de Publieksprijs. Hij wordt bijgestaan door Miep Smitsloo, Eelco Eskens, Emile van Aelst, Paulina Buring en Susan Suër. De jury beoordeelt voor de uitreiking in 2025 boeken, kunstuitingen, culturele manifestaties en andere evenementen uit 2022, 2023 en 2024 over de Leidse geschiedenis, die voor een breed publiek toegankelijk zijn.

stadscultuur, van koloniale geschiedenis tot historisch groen in de stad. En ik werk samen met veel mensen met bijzondere interesse in en kennis over de meest uiteenlopende aspecten van de geschiedenis van die bijzondere stad. Dat is enorm inspirerend.”

Gerard: “Midden jaren 80 gingen we als gezin vanuit nieuwbouw in de Merenwijk in de Leidse binnenstad wonen, in een 17e-eeuws rijksmo-

nument. Dan val je met je neus midden in de Leidse geschiedenis en wordt het erg lastig daar géén belangstelling voor te ontwikkelen, want saai is die geschiedenis niet! Ik ben toen lid geworden van de HVOL en na mijn pensioen actief geworden in commissies en het bestuur van Oud Leiden. En lid van de Raad van Toezicht van de Pieterskerk, die parel onder de vele pareltjes van het Leids cultureel erfgoed, allemaal waard om gekoesterd te worden.”

Jury wetenschapsprijs

De jury van de wetenschapsprijs bestaat voor de komende editie uit de volgende leden: Ariadne Schmidt (hoogleraar stadsgeschiedenis, voorzitter) Olga van Marion (universitair docent Leiden University Centre for the Arts in Society), Pieter Slaman (universitair docent universiteits- en onderwijshistorie), Jori Zijlmans (conservator Leidse geschiedenis Museum Lakenhal), Cor de Graaf (adjunct-directeur Erfgoed Leiden en Omstreken) en Jan Postma (historicus en oud-burgemeester). Dit najaar is als eerste de wetenschapsprijs aan de beurt. De jury kijkt daarvoor naar alle wetenschappelijke publicaties over de Leidse geschiedenis uit 2022 en 2023.

Oproep



- Drie-Oktoberviering 1986. Scooterbaan op de Kermis.

Herinneringen aan 3 oktober?

In de volgende editie van *Oud Leiden Nieuws* wijden we een themadossier aan 450 jaar Leidens Ontzet. Daarvoor zijn we op zoek naar uw herinneringen aan 3 oktober.

Heeft u bijzondere verhalen die u met ons wil delen? Mail die dan naar oln@oudleiden.nl. De redactie maakt daarvan een selectie.

Scooterbaan op de 3-oktoberkermis in 1986. Foto: Jan Holvast.

Ariela Netiv neemt afscheid als directeur van Erfgoed Leiden

‘Wie teveel bewaart, verliest zicht op de essentie’

Ariela Netiv werd op 1 juni 1999 benoemd als gemeentearchivaris, als opvolger van Theo Schelhaas. Precies 25 jaar later neemt ze afscheid, als directeur van Erfgoed Leiden en Omstreken. Een mooie gelegenheid om terug te kijken.

Tekst: Jan-Jaap de Haan

“Ik begon in 1993 bij de archiefinspectie. Dan ging je langs bij archiefvormers om te zien of dossiers op orde waren. Ik was bijvoorbeeld bij de Groenordhallen op inspectie. Die keken je aan van ‘archief, hoe zo dan?’. Dat hele proces was bij de gemeente nog ontzettend ouderwets. Er was zelfs nog een typekamer. Ik kwam bij het Rijk vandaan en had daar een eigen

laptop. Maar hier bleek er één computer te zijn voor de hele kamer! En ik kreeg een schrijfblok. Het archief zat bij de afdeling Cultuur en Educatie en daar was nooit geld. Dat was echt een heel groot verschil met de dienst Bouwen en Wonen. En dan was het archief ook nog eens een vreemde eend in de bijt bij Cultuur. We zijn intern vaak heen-en-weer geschoven tussen diensten omdat we nooit ergens helemaal bij pasten.”



*Ondertekening
samenwerkingsovereenkomst
met Noordhollands
Archief, 2012*

*Dankwoord voor
prof. Mark Neupert
na filmpresentatie
Cobblestones in
Volkenkunde 2017*

Digitalisering

“Toen ik begon, zaten we in de Dolhuissteeg, met een klein studiezaaltje en drie kantoren. De Boisotkade werd in 1995 opgeleverd met een heel grote studiezaal. Dat bleek volkomen loos later, want alles ging via internet. De digitalisering heeft ons werk enorm veranderd. Ergens in de jaren 90 was er een subsidieregeling waarmee veel gedigitaliseerd kon worden, onder meer de doop-, trouw- en begraafboeken en het Bevolkingsregister. Tot onze verrassing kregen we dat geld en konden we jaren vooruit. Door de digitalisering van de kranten kregen we een veel directere relatie met de burger, want dat is iets dat mensen gewoon kunnen lezen. Onze website heeft nu een miljoen bezoeken per jaar, van over de hele wereld.”

Regionalisering

Ook belangrijk was de regionalisering. Eigenlijk wilden de omliggende gemeenten in eerste instantie niks met Leiden te maken hebben. Maar het is toch gelukt om ze bij elkaar te brengen. De provincie had onderzoeksgeld om te kijken of gemeenten de archieffunctie zelf konden behouden. Dat bleek eigenlijk toch niet goed haalbaar. En ik denk dat dat ook terecht was. Zeker met die digitalisering en de verplichting een digitaal depot te hebben, is dat niet te doen.”

De fusie

“Het team Monumenten voelde zich na een reorganisatie minder thuis bij de afdeling VerGUNningen. Ze kwamen met ons praten, maar wij twijfelden aanvankelijk. Alles was net op

orde en deze fusie was best wel een grote klus. Maar we waren een klein team, dus we zagen ook wel kansen. Het is ook grappig om te zien waar verschillende vakgebieden goed in zijn: monumenten was goed in publiciteit, archeologen waren goed in het verhaal vertellen en tentoonstellingen en archivarissen waren heel goed in data en websites. Het was leuk om dat aan elkaar te knopen.”

Educatie

“Omdat het Penningkabinet vertrok, sloten we ons op een gegeven moment aan bij de Museumgroep. Zij ontvingen altijd de groepen 7 van verschillende basisscholen. Ik ben toen in dat gat gesprongen. Dat was de eerste keer dat we iets met kinderen deden. Nu, 25 jaar later, krijgen we de eerste sollicitanten die hier willen werken omdat ze als kind in het depot zijn geweest. Dat was één van de leuke ontwikkelingen tijdens mijn directeurschap, ook in termen van draagvlak en contacten in de stad.”

De hoogtepunten

“We hebben hier een prachtige collectie, waaronder een bijzondere bouwhistorische collectie. De meeste hoogtepunten van archeologie liggen bij het Rijksmuseum van Oudheden, zoals het Masker van Matilo. Mijn persoonlijke favoriet van het archief is het register van vrolijke maaltijden. Dat is een 16e- en 17e-eeuws boek, waarin de onkosten voor luxe etentjes van het stadsbestuur voor gasten werden bijgehouden. Gigantisch veel drank, kan ik je vertellen. Ik hoop niet dat ze dat allemaal zelf opdronken. Een geweldig stuk.”

Erfgoed onder druk

“Het kost veel moeite om de positie van erfgoed overeind te houden. Maar wij hebben er minder last van dan een heleboel andere collega's. Juist omdat wij zo'n gecombineerde erfgoedinstelling zijn gaat het relatief goed. Archief en monumenten versterken elkaar, je hebt massa en zichtbaarheid. Meer kennis en meer voelhorens in de stad en de regio. Op die manier krijg je meer voor elkaar. Maar natuurlijk staat erfgoed onder druk. Als er ruimte gemaakt moet worden om 10.000 huizen te bouwen, dan heb je kans dat er iets sneuvelt waarvan je liever wilt dat het wordt behouden. Ik ben dan heel erg van 'choose your battles'. Ik ben meer van de voorberei-





“*‘Alles verandert, overal. Wat mensen als ‘echt Leids’ bestempelen, is niet veel anders dan het resultaat van de vorige migratiegolf.’*”

ding dan van met de vuist op tafel slaan. Bij de jonge bouwkunst zijn er wel keuzes waarvan ik denk ‘jammer’. Bijvoorbeeld het Stadsbouwhuis. Dat is toch wel een goed voorbeeld van wat het moet zijn. Dat er soms een andere politieke keuze wordt gemaakt snap ik. Maar ook dat iemand die er verstand van heeft zegt: ‘Dat is doodzonde’.”

Echt Leids

“Alles verandert, overal. Ik weet dat niet iedereen dat prettig vindt, maar het is wel zo. Wat mensen als ‘echt Leids’ bestempelen, is niet veel anders dan het resultaat van de vorige migratiegolf. Ook het Leids accent komt voort uit migratie. Mensen denken vaak dat iets traditie is, terwijl het nog niet zo lang bestaat. Een mooi voorbeeld zijn de tradities rond 3 oktober, die telkens opnieuw worden aangepast,

maar die voor veel Leidenaren voelen alsof het al 400 jaar precies zo gebeurt.”

De essentie

“Het heeft geen zin om heel veel te bewaren. Volgens de meeste archivariissen is dat niet meer dan een paar procent. Als je meer bewaart, dan vervuil je en behoud je niet de essentie. Dus wat je doet is een reflectie bewaren van de maatschappij op dát moment. Van besluiten die genomen worden, maar ook van groepen die er zijn. Dus uit de tijd van de verzuiling is het nuttig om het archief van verschillende voetbalclubs te hebben, een katholieke en een protestantse. Daar wordt echt wel goed over nagedacht. Bewaren vanuit ‘je weet maar nooit’ betekent uiteindelijk dat er voor de essentie niet goed wordt gezorgd. Je bewaart dan teveel. Maar de verleiding is groot.”

Wordt Villa Antoinette voor de bus gegooid?

Geen weg in Leiden waar zoveel huizen namen hebben. Beginnend bij de A markeert Villa Antoinette het begin van de Rijsburgerweg. Een blik op het plan voor het nieuwe Stationsgebied doet vermoeden dat men achter de schermen bereid is deze dame voor de bus te werpen.



Vooraanzicht
Villa Antoinette.
Foto: Hielco Kuipers

Tekst: **Peter van der Geer**

Nieuwe woningen, kantoren, hoogwaardig openbaar vervoer en 'groene verblijfskwaliteit' strijden om de schaarse vierkante meters in het Stationsgebied¹. Gemakshalve hebben de plannenmakers het oudste en groenste stuk erfgoed in het stationsgebied (4a op de tekening) er even als puzzelstukje bijgelapt. Maar hoe kun je een hoogwaardig OV-knooppunt realiseren zonder hoogwaardige openbare ruimte?

Villa Antoinette, Rijsburgerweg 4, is niet zomaar een historisch pand. Bouwkundig, stedenbouwkundig, tuinkundig, geneeskundig

en letterkundig is Antoinette een dame van stand.

Anti-kraak Rijksmonument

De huidige eigenaar, LUMC, onderhoudt het pand uitstekend. Dat hoort ook, want het betreft een Rijksmonument². Met 'voluten, diamantkoppen, cartouches, sierbollen, leeuwekoppen en tegeltableaus' combineert Villa Antoinette met koetshuis neo-Franse Renaissancestijl met Art Nouveau. Feitelijk het mooiste anti-kraakadres van Leiden.

De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed beoordeelt het pand als onlosmakelijk verbonden met de entree van het ziekenhuis, want ook nummers 8, 10 en 12 zijn Rijksmonument. Het heeft ensemblewaarde. Villa Antoinette valt niet te amputeren.

Ruim van de rooilijn

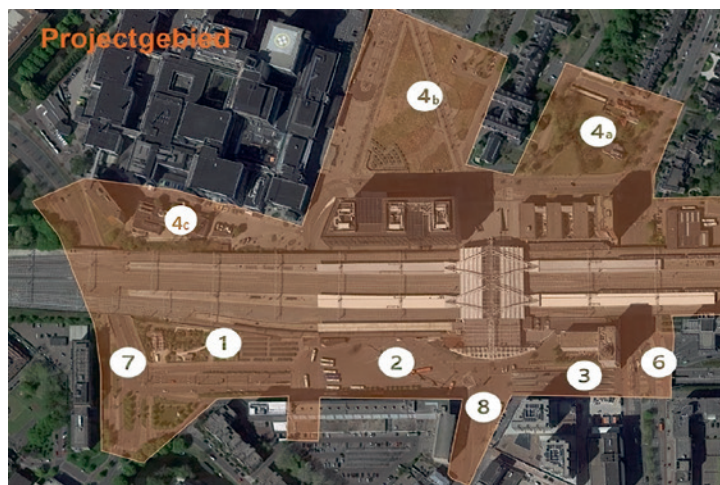
Het ontwerp van de Leidse architect Jacobus van der Heijden uit 1886 zette de toon voor de Rijsburgerweg. Nummers 22-60 van architect Hendrik Jesse sluiten vanaf 1894 niet alleen met hun neo-Hollandse Renaissancestijl naadloos aan. Ook hanteerde hij – tegen de wens van de gemeente in – dezelfde rooilijn als bij Villa Antoinette. Zo ontstond het ruime lichte karakter van de Rijsburgerweg.

Engelse tuin

Hoe komt Villa Antoinette aan zo'n grote tuin (zie ontwerp)? Dankzij de eerste eigenaar,

¹ Scopedocument Knooppunt Leiden, Opgave en alternatieven voor de MIRT verkenning Oude lijn en knooppunten, definitieve versie 14 september 2022

² Villa Antoinette staat in het monumentenregister van de Rijksdienst onder nummer 515061.



Cornelis Vink (1830 - 1915), een rijke veehandelaar. Zij vrouw heette trouwens Antoinette. Zij gaven hun hovenier uit Lisse opdracht voor een Engelse tuin (zie tekening). Die zou mooi aansluiten bij het gemeentelijk idee voor een volkspark aan deze zijde van de Rijnsburgerweg. In de tuin staat nog steeds het koetshuis, destijds voor de opslag van jutteperen, sterappels en walnoten. Tot in de jaren 70 is de weelderige tuin onderhouden, zoals nog een beetje valt te zien op het schilderij van Harm Kamerlingh Onnes uit 1977 (zie foto).

Groene geneesheren

Toen professor Evert van Leersum eind 1904 de villa betrok doopte hij haar Cruydhof. Hij wilde op het aanstaande ziekenhuisterrein 500 m2 grond om geneeskrachtige kruiden te telen. De farmacoloog hield er trouwens aan huis een klein laboratorium op na: het oudste lab op het BioSciencePark!

Van 1921 tot 1979 was Villa Antoinette de dienstwoning van de ziekenhuisdirecteur. Langstzittende was H.H. Maas, die het vele groen tussen de gebouwen pree, want als je ziek bent, moet je de hemel, de wolken en de bomen zien. In het Terweepark ervaar je nog de sfeer van het paviljoensziekenhuis.

Van morgen ijlt mijn tuinman, wit van schrik

In 1904 schreef de jonge Pieter Nicolaas

van Eijk hier zijn eerste dichtregels aan Albert Verweij³. De jonge Pieter kennen we nu als P.N. van Eyck, maker van het beroemde gedicht De tuinman en de dood: 'Van morgen ijlt mijn tuinman, wit van schrik, mijn woning in: Heer, Heer, één ogenblik!' Pieters leven nam in dat jaar een dramatische wending. Zijn vader, directeur van de Leidsche Landbouwbank, gearresteerd op verdenking van een miljoenenfraude, sprong op weg naar de rechtbank uit de trein. De complete inboedel van Villa Antoinette, inclusief twee pianino's, kooien met vogels en een motorfiets werd openbaar geveild.

Waar gisteren morgen ontmoet

Wat doet er goed in een hypermodern stationsgebied? Het motto 'waar gisteren morgen ontmoet' op de billboards rond het station zegt het zelf. Villa Antoinette is geen nostalgie, maar biedt 'groene verblijfskwaliteit'. Herstel de Engelse tuin, maak van het Terweepark een schakel in de groene slinger en geef Villa Antoinette een publieke functie. Een theetuin bijvoorbeeld. De honderden mensen die op zonnige dagen hier wandelen, in het gras zitten of picknicken rond het Shaffy-monument geven een duidelijk signaal voor de bestemming van deze unieke plek in het stationsgebied.

Boven: Het gearceerde gebied mag op de schop. 4a zijn Villa Antoinette en het Terweepark.

*Boven rechts: Villa Antoinette met koetshuis, door Harm Kamerlingh Onnes, 1977.
Bron: Artnet.com*

*Ontwerp Engelse tuin, 1886 met rechtsonder de villa.
Bron: ELO, archief architect J. van der Heijden. Met dank aan Reinoud Boter.*



³ De briefwisseling tussen P.N. van Eyck en Albert Verweij, G. Kamphuis e.a., Nederlands Letterkundig Museum, 1988



Zuinig zijn op wat in 50 jaar is bereikt

Eind jaren 60, begin jaren 70 was de Leidse binnenstad verpauperd. In de binnenstad woonden in 1974 nog geen 14.000 inwoners. Gezinnen waren er nog maar nauwelijks, velen vertrokken. Leiden was in last en straatarm. De binnenstad werd overheerst door auto's, de straten door hele of halve pakhuizen. Monumenten waren sterk verwaarloosd, de Boerhaavezalen stonden op instorten.

Vanaf 1974 ontstond er een keerpunt. Het stadsbestuur heeft vanaf dat jaar een stevig fundament gelegd voor een grondig en volledig herstel van de binnenstad. Met een zeer heldere visie op de binnenstad is er gebouwd, soms op de meest onmogelijke gaten en stegen. De binnenstad is gered dankzij meer dan 100 miljoen subsidies van het Rijk.

Het stadsbestuur werkte tegelijkertijd systematisch aan wijkplannen, bestemmingsplannen, een structuurplan voor de gehele binnenstad en een beschermd stadsgezicht. 'Integraal beleid' was het credo, alle aspecten van een stad integraal benaderen, alles hangt met elkaar samen. Om het wonen te versterken moet de overlast beperkt worden, de ruimte voor de auto worden teruggedrongen en monumenten worden gerestaureerd. Voor een leefbare stad zijn goede voorzieningen noodzakelijk. De schouwburg is in de jaren 70 gerestaureerd, de bibliotheek in de Nieuwstraat gerealiseerd.

Zonder overdrijving kunnen we vaststellen dat het herstel van Leiden spectaculair is. We zijn nu precies 50 jaar verder. Het aantal inwoners van de binnenstad is gestegen van 14.000 in 1974 naar ruim 23.000 nu. In 1974 was er geen enkele parkeergarage, de auto's stonden gewoon op de stoep. Nu zijn er in de binnenstad vijf parkeergarages. In 1974 stond de stad vol met vervallen panden en monumenten. Nu is er geen vervallen monument meer te vinden.

Naast al deze fysieke verbeteringen is de stad gezelliger, leefbaarder geworden. Eén terras was er, bij wat nu Van der Werff heet, verder niets. Nu zijn er overal

terrassen, het aantal horecagelegenheden in de binnenstad is gestegen tot 323. Er zijn nu talloze evenementen in de binnenstad. We kenden in de jaren 70 Werfpop en de Lakenfeesten met de peurbakken-tocht. Nu kennen we ook de kerstmarkt, Schemerstad en de Museumnacht, maar ook het filmfestival, het wijnfestival, het bevrijdingsfestival, het fashionfestival, het hofjesfestival en de canal pride Leiden. Aan evenementen geen gebrek.

Kortom, Leiden heeft een totale metamorfose ondergaan en is een prachtstad. Maar wat beweert de centrummanager, in een column? Het is nóg niet genoeg. Hij wil een 'ander gebruik van de openbare ruimte. Er is teveel weerstand'. In de openbare ruimte dus nóg meer terrassen? Hij pleit zelfs voor 'een leuk evenement in één van onze parken' want er moeten meer bezoekers worden verleid om naar de binnenstad te komen.

Het is een vorm van blikvernaauwing om de stad te zien als een economisch product dat moet groeien. Als Leiden wil groeien, dan in de richting van een meer duurzame stad. Geen ééndimensionale visie met uitsluitend een belang van ondernemers. Integraal beleid, alle functies zijn belangrijk, dat is de les van de jaren 70 en 80. In de openbare ruimte is groei mogelijk, zeker, bijvoorbeeld om de piepkleine stukjes groen park in de binnenstad te vergroten, voor bewoners en bezoekers.

Bezoekers zijn natuurlijk van harte welkom, maar we zien in andere steden wat de kwalijke gevolgen zijn als er teveel bezoekers komen die de stad gaan overheersen. Met jaarlijks meer dan één miljoen bezoekers zit de Leidse binnenstad al aan de grens. Kortom, we moeten nu juist heel zuinig zijn op wat in 50 jaar is bereikt. Voorkomen dat het voordeel van een prachtstad omslaat in schade en voorkomen dat de leefbaarheid verandert in onleefbaarheid. De openbare ruimte, het woord zegt het al, is van iedereen.

Frits van Oosten

Wilt u ook een opiniestuk schrijven voor **Oud Leiden Nieuws**?
Mail uw voorstel naar de redactie via oln@oudleiden.nl.

Rechtlijnig bouwen met een goddelijk licht

Een bijzondere architectonische spiegel

Vanaf hun samenwerking in 1921, ontwikkelde het architectenbureau van vader en zoon Van der Laan zich tot een van de twee belangrijkste in Leiden. Bekend zijn vooral grote projecten als de Herensingelkerk en het warenhuis voor V&D. Minder bekend is dat hun architectonische visie op fraaie wijze wordt weerspiegeld in een hoekwoning schuin tegenover de kerk, inclusief het goddelijke licht.

| Tekst: **Tom Buijtendorp**

Leo van der Laan (1864-1942) begon in 1891 als architect in Leiden, en werkte vanaf 1921 samen met zijn zoon Jan van der Laan (1896-1966). Ze hadden veel aandacht voor het maatschappelijke in hun architectuur. Na de oplevering van de Herensingelkerk in 1925, kregen ze in de eerste helft van de jaren dertig de kans om rond een deel van die kerk huizen te bouwen. Daarbij schiepen ze op bijzondere wijze een architectonisch verband tussen kerk en gemeenschap.



Het hoekhuis Anna Paulownastraat 1 is in het klein een spiegeling van de kopgevel van de kerk schuin aan de overzijde van de straat. Kenmerkend is het inspringende deel van de kopgevel met een tweede, lager zadeldak. Dat komt terug in hun kapel van het Elisabethziekenhuis aan de Middelstegracht 8, en de kopgevel van hun warenhuis voor Vroom & Dreesmann aan de Aalmarkt.

Met goddelijk licht

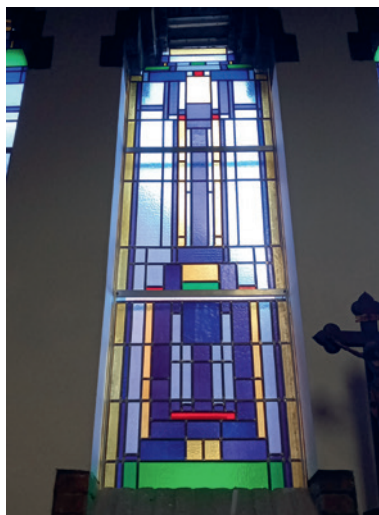
Een tweede kenmerk zijn de hoge staande vensters met gekleurd glas-in-lood: vier stuks in de rechthoekige apsis aan de achterzijde van de Herensingelkerk, en één twee meter hoog in de gespiegelde kopgevel van de Anna Paulownastraat 1. Het zichtbare verband gaf het glas-in-lood in de rest van de huizen ook een diepere betekenis. Het paste bij het 'Licht van Christus', het thema van de schildering in de Herensingelkerk van de katholieke glas-

in-lood schilder Alexander Peter Asperslagh (1901-1984). De plaatsing van de kerkvensters zorgt dat het hoogaltaar 's ochtends baadt in een mystiek licht. In het hoekhuis verlicht het hoge 'spiegelvenster' het traphuis.



Achterkant Herensingelkerk aan de Anna Paulownastraat (links, 1925); kapel van het Sint Elisabethziekenhuis aan de Middelstegracht 8 (midden, 1930); hoekhuis Anna Paulownastraat 1 schuin tegenover de Herensingelkerk (rechts, 1935).

Het V&D-warenhuis (1935) met rechts de lagere kopgevel met zadeldak.



Boven links en midden: Links het hoge glas-in-loodraam van de Anna Paulownastraat 1 (200x83 cm inclusief houten lijst, vier glasdelen elk 90x30 cm), rechts een dergelijk hoog raam in de Herensingelkerk.

Rechts boven en midden: Uitzicht op de Herensingelkerk vanuit de tuin van de Anna Paulownastraat 1, en vanaf de geveltuin aan de straatzijde van de woning.

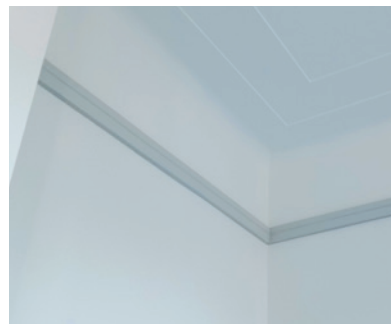
Evenzo bevat het trappenhuis in de kopgevel van het warenhuis van V&D glas-in-lood, in dat geval van Joep Nicolas (1897-1972) die ook voor hen de Goede Herderkerk in Oud Wassenaar decoreerde. Het is verleidelijk een verband te zien met de richting de hemel voerende trappen. Maar als extra hoge ruimte was het trappenhuis hoe dan ook ideaal voor hoog invallend licht.

De rechtlijnigheid van het vensterglas spiegelt de architectuur. Zo sieren rechte lijnen de stucplafonds van zowel de Anna Paulownastraat 1 als de in het ontwerp meegenomen pastorie.

De gebroeders Van der Laan gaven met hun woningen zo letterlijk hun blauwdruk van de ideale katholieke levenswijze: zonder overbodige franje in het licht van god. Vanuit de woonkamer en tuin konden de bewoners de kerk zien. Samen met de glas-in-lood ramen, creëert het een unieke architectonische spiegel.



Rechts: Links interieurdetail van de Anna Paulownastraat 1 en in het midden de originele rechtlijnige versiering van het plafond (1935). Rechts dezelfde plafondversiering in de pastorie (1925).



Hoe een zilveren draad van twee eeuwen getrokken kan worden

De meeste Leidenaren kennen het hoekje van de Hoogstraat en de Nieuwe Rijn van de tekst die op de daklijst is aangebracht. Wat tot voor kort niemand beseftte, is dat op deze plek Leidenaren bijna twee eeuwen hun zilver en sieraden konden kopen.

Tekst: **Rebecca Roskam en Gerard Straathof**

Het verhaal begint in 1781 wanneer de Delftse zilversmid Dirk van de Goorberg het pand met de naam Visschers Welvaaren aan de Hoogstraat en op de hoek aan de Visbrug kocht. Het is aannemelijk dat hij dit deed voor zijn zoon Willem. Ook hij was zilversmid en werd in 1779 lid van het gilde in Leiden. Willem zal niet alleen zijn winkel, maar ook zijn atelier in dit pand hebben gehad: de combinatie wonen en werken was een voorschrift van het Leidse goud- en zilversmedengilde. We weten dat Van de Goorberg tot 1816 heeft gewerkt (het jaar waarin zijn vader overlijdt).

Na het afschaffen van de gildes gold het voorschrift niet meer en het zou kunnen verklaren waarom Willem bij zijn overlijden in 1833 nog steeds woonde op de Hoogstraat. Het is aannemelijk dat de winkel en atelier door Van de Goorberg werd verhuurd. Aan wie is vooralsnog een ontbrekend puzzelstukje. De draad wordt weer gevonden in 1838 als de zilversmid Jacobus Johannes Groen met het adres op de Hoogstraat wordt vermeld.

Aanpassingen gevel

Vóór of in 1859 neemt Abraham Gerardus Ballego de winkel over en gaat er met zijn gezin wonen. In 1865 krijgt hij van de gemeente toestemming om een zonnescherf op te hangen. Op een vroege foto is zijn naam te lezen boven de deuropening. Het zonnescherf is nog niet aangebracht en de gevel aan de Nieuwe Rijn, die in 1964 is gewijzigd, verkeert nog in zijn oorspronkelijke staat. Daarmee kan de foto in 1865 gedateerd worden en is het één van de

eerste foto's van Jan Goedeljee. Na zijn overlijden in 1871 zet de vrouw van Ballego, Johanna Helena Würster de winkel nog een jaar voort, maar besluit dan de winkel over te doen Adrianus Hubertus van Kampen.

Een lang leven is hem niet beschoren op dit adres, want in 1888 overlijdt hij en wordt de winkel overgenomen door Jacob Hendrik Maartense. Zijn vader, Paulus Jacobus, was tot 1852 zelfstandig zilver- en goudsmid. In 1898 overlijdt zijn vrouw Elisabeth van Biemen en nog geen half jaar later sterft hijzelf. Hun vrij

Hoogstraat hoek Nieuwe Rijn vanaf De Waag, 1865.

Foto: Jan Goedeljee, collectie Erfgoed Leiden en omstreken (inv.nr. PV_PV4739.8).



jonge zoon Paulus Jacobus neemt de winkel over. Zijn broer Jacob Hendrik was ook goudsmid, maar stond nooit ingeschreven bij de Waarborg. Het is aannemelijk dat de broers samenwerkten. De nieuwe generatie past na 1900 de gevel aan met Jugendstil motieven en glas-in-lood. Dat doet ook de volgende generatie in de jaren twintig. In 1925 neemt zoon Pieter Jacob de winkel over en hij laat het zwarte graniet aanbrengen, dat vandaag de dag nog deels zichtbaar is op de hoek van Hoogstraat 6.

Einde aan twee eeuwen goud en zilver

Als Pieter Jacob in 1967 overlijdt wordt de winkel nog twee jaar voortgezet waarna Begeer Van Kempen en Vos de winkel overnemen. Zij

blijven de naam Maartense gebruiken en voegen hun eigen bedrijfsnaam eraan toe. Als zij ruim tien jaar later failliet gaan neemt de Leidse juwelier Lucas van Leyden de winkel over.

Deze winkel met de naam van de bekende Leidse schilder is de hekkensluis in de reeks goud- en zilversmeden op de Hoogstraat 6. De juwelier sloot op deze plek vóór 1985 en daarmee kwam er een einde aan de periode van twee eeuwen waarin Leidenaren op deze plek hun zilver, sieraden en trouwringen kochten. Er zullen ongetwijfeld nog Leidenaren zijn die kunnen vertellen dat ze hun trouwring, zilveren rammelaar of hanger op de hoek van de Hoogstraat kochten.

Penning

Raadsel opgelost

Tekst: Cees Meijer

In de laatste editie van OLN stelde ik de vraag wie meer wist over de bronzen penning die ik in de HVOL-brievenbus vond. Deze was voor de HVOL gemaakt door Eric van den Boom, ontwerper/modelleur bij de Koninklijke Van Kempen & Begeer.



Ik kreeg een reactie van Rens Heruer, die wist te vertellen dat dit de voorloper was van de Oud Leiden Prijs. Deze penning werd uitgereikt aan iemand die zich bijzonder verdienstelijk had gemaakt voor het erfgoed van Leiden. In zijn herinnering is de prijs ooit toegekend aan de heren De Bolster en Zwanenburg. In een persbericht is terug te vinden dat ook Joop Gijsman de penning heeft gekregen. Mogelijk waren er meer gelukkigen.

Rens zat op het goede spoor, getuige onderstaande tekst van een reglement uit 2010, dat na enig speurwerk in de archieven was te vinden. In een krantenartikel uit datzelfde jaar staat dat de Oud Leiden Prijs en de Oud Leiden Penning naast elkaar werden uitgereikt:

“Tijdens de Dies van de Historische Vereniging Oud Leiden zullen zowel de erepenning als de Oud Leiden Prijs worden uitgereikt. De tweejaarlijkse Oud Leiden Prijs is bestemd voor een publicatie die een nieuw licht kan werpen op één of meer aspecten van de geschiedenis van Rijnland of van Leiden, in de ruimste zin van het woord. De Oud Leiden Penning wordt eenmaal per twee jaar uitgereikt aan een inwoner van deze stad die zich zeer verdienstelijk heeft gemaakt voor het behoud van het cultureel erfgoed in Leiden.”

En nu nog achterhalen waarom deze penning al jaren niet meer wordt uitgereikt....

Binnenkijken is een rubriek waarin monumenten in en rond Leiden voor het voetlicht komen. Panden met een verhaal over hun bijzondere interieur, architectuur of plek waarop ze gebouwd zijn.

Herengracht 136/Oude Rijn 93

Het oude huis met de opvallende reclame en twee voordeuren

We bezoekt een sfeervol 17-eeuws huis waar veel van de oorspronkelijke bouwelementen zijn bewaard. Het is een huis met twee toegangsdeuren én twee huisadressen, maar is vooral bekend vanwege de grote reclame op de zijgevel.

Tekst & foto's: **Hans van Klinken**

In de periode dat er nog geen huisnummers bestonden, was er de behoefte om een huis iets mee te geven dat het herkenbaar maakte, zoals een naam, gevelteken of uithangbord. De grote sigarettenreclame van het merk Miss Blanche op de gevel van het hoekhuis doet daar aan denken. Vrijwel iedereen kent het. Die geschilderde reclame is overgebleven van de tabakszaken die er in gevestigd zijn geweest. Volgens de eigenaren Jacqueline Laurey-Maasland en haar man Paul, is dit mooie woonhuis ook nog het onderdak geweest voor een kleermaker en rond 1900 was er een slijterij/café in gevestigd. In de 18e eeuw heeft in de voorhal lakenverkoop plaatsgevonden.

In de jaren 70 was het pand een vervallen boel en zelfs de deur aan de Herengrachtkant was met een plaat dichtgetimmerd. In die periode ontstond de behoefte om al dat fraais te bewaren. Zo is veel van dit pand behouden gebleven.

Twee adressen

Het huis heeft twee adressen, Oude Rijn 93 én Herengracht 136. Bovendien heeft elk adres een voordeur. Waarom er voor dit huis twee adressen zijn, weet Jacqueline niet, maar je kunt de sfeervolle voorhal dus aan twee kanten binnenkomen. Deze hal heeft een passende maar eigentijdse tegelvloer en het plafond



heeft een authentieke samengestelde balkenlaag (moer- en kinderbalken) waarbij de kinderbalkjes zijn opgelegd en compleet met tussenschotjes.

Meter dieper

Aan de kant van de Herengracht, tegen de voorhal aan, is er een opkamer en daaronder verdiept de keuken. Dat is al zo sinds de bouw-

De opvallende gevelreclame, ontworpen door De Stijlkunstenaar Vilmos Huszár.



Boven: De voorhal met opkamer en verdiepte keuken.

Rechts: De bedstee op de lengte van de moderne mens aangepast.



Vele donkere hoekjes en nisjes, zoals deze naar een toilet met de bekende reclame op de deur.

periode van 1651. Zo werd er vaak gebouwd in die periode. En uit die tijd is het bovenste gedeelte van de spiltrap en de gehele spil bewaard gebleven. Die is in zijn geheel uit één boom gehaald en reikt tot in de zolder. Opvallend zijn de overgebleven bovenste treden ervan, want die zijn zeker acht centimeter dik. De overige balkenplafonds en een deel van de dakspanten komen ook nog uit de tijd van de bouw.

In de verdiepte keuken sta je ongeveer een meter lager dan het straatniveau. Hier is ook een aanpalende kelder die onder het voorhuis steekt. Deze is inmiddels onbegaanbaar, omdat die met zand is dichtgestort vanwege een dreigende verzakking.

Boven de keuken is de opkamer die onder andere een bedstee heeft gehad. Deze is recent stijlvol teruggebracht en aangepast aan de lengte van de hedendaagse mens.

Opgestapeld in WO2

In de verdieping daarboven is de eigenlijke woonkamer. Ooit doorgebroken, getuigt een niet-dragende balk in het plafond. De donkere kleur van dat plafond, dat een enkelvoudige balkenlaag heeft, maakt de grote ruimte intiem en door de ramen rondom is er licht genoeg. De inbouwkast is niet breed, maar loopt onzichtbaar door achter de woonkamermuur. In dat verborgen gedeelte is een krappe ruimte. Dat heeft zijn nut bewezen; in de Tweede Wereldoorlog hebben de mannelijke bewoners zich daar schuilgehouden tot de razzia's van de bezetters over waren. Ondanks de onbenutte ruimte is er genoeg plaats voor de boeken. De grote boekenkasten geven kleur, zoals ook de vele schilderijen, oud en modern, die overal in het huis te vinden zijn.

Op de zolder wordt geslapen. Hier zijn de ruige zware dakspanten zonder twijfel uit de oorspronkelijke bouwperiode. Deze zolder is met een vloer horizontaal gedeeld zodat er een extra verdieping is gemaakt. Dat staat de ruime kap makkelijk toe. In deze nokverdieping is het dakhout ooit vervangen gezien de slanke span-



ten. Hier is een makkelijk zithoekje ingericht en is er ruimte voor opslag.

Al met al een opvallend huis en niet alleen door de grote reclame aan de gevel. Ook met vele sporen van de bouwperiode en de sfeervolle inrichting is dit een bijzonder woonmonument aan niet een, maar twee grachten.

Bouwhistorische informatie is ontleend aan de sites www.joostdevree.nl, www.documentatie.org en aan de uitgave *Bouwkundige termen van Hanslinghuis-Janse Primavera Pers Leiden* 2005.

De sfeervol ingerichte slaapkamer.



Donatie

Leidse pennenvruchten

Berthu Sala uit Huizen (NH) doneerde de HVOL een mooie collectie boeken, afkomstig uit de nalatenschap van zijn in 2002 overleden vader Jan.

De familienaam Sala is al vanaf het jaar 1785 verbonden met Leiden en was in het begin van de vorige eeuw bij het grote publiek voornamelijk bekend vanwege de op Breestraat 114 gevestigde «Spiegel- en Lijsten-fabriek, Kunsthandel van D. Sala en Zonen»*.

Wij bedanken Berthu voor deze mooie geste. Na inventarisatie worden de boeken voor een vriendenprijsje te koop aangeboden via het 'winkeltje' van de HVOL. De opbrengst komt ten goede aan de HVOL.

*Piet de Baar - Leiden en zijn Italianen,
Jaarboek Dirk van Eck 2013

Breestraat. Links patisserie & tearoom Kluit (in 1976 nog grondig gemoderniseerd) en in het midden sierlijstenhandel Sala. In deze twee panden is tegenwoordig Klaassens Mode gevestigd.



In Oud Leiden Nieuws publiceren we fragmenten uit verschillende interviews van de Stem van Leiden. Daarmee hopen we u natuurlijk nieuwsgierig te maken naar de verhalen die de leden van De Stem van Leiden hebben vastgelegd. Tijdens de interviews horen we vaak onverwachte pareltjes: leuke, opmerkelijke, maar soms ook hele droevige levensgeschiedenissen passeren de revue.

Dit keer het verhaal van Jan Belt.

Pareltjes in de geschiedenis van 'gewone' Leidenars

'Misschien geen kwartje geworden, maar wél 23 cent'

Tekst: commissie Stem van Leiden

Jan Belt werd in een katholiek gezin als oudste van vijf kinderen in 1943 geboren op de Oude Singel in Leiden. Hij is er trots op Leidenaar te zijn en was op zijn zestiende jaar al lid van Oud Leiden (nu Historische Vereniging Oud Leiden).

Vader was verzekeringsagent. Jan mocht wel eens mee, bij vader achter op de fiets, als hij het premiegeld ging ophalen bij mensen. Zo werd hij al vroeg geconfronteerd met de armoede in sommige wijken, waar hij kinderen op blote voeten zag en sommige zelfs zonder broek. In zijn eigen buurt was er veel ruimte om te spelen. De enige auto die langs de gracht gepar-

keerd stond, was van dierenarts Van Zijverden. Na zeven jaar verhuisde het gezin naar een ruimere woning op de Hogewoerd.

Lager onderwijs kreeg Jan op de St. Jozef-school, een jongensschool in de Caeciliastraat. Daarna volgde de mulo aan het Vrouwenkerkhof. Jan wilde graag naar de hts, maar daar was geen denken aan; dat kostte te veel geld.

Avondstudies

Zijn wens om naar de hts te gaan werd niet vervuld, maar Jan zette door. Na zijn militaire dienstdienst schreef hij zich in bij MSG, waar hij in de avonduren bouwkunde deed. Overdag werkte hij als tekenaar bij het Bouwbureau van de universiteit. Jarenlang heeft hij avondstu-

Aquarel met rechts het nieuwe kantoor van De Zijl Bedrijven aan de Le Pooleweg. Geaquarelleerde ets door Chr.W.K. Aussems.



dies gedaan, wat niet altijd gemakkelijk was. Maar toen Jan later in de positie was om mensen aan te nemen en hij de keus had tussen sollicitanten met een dagopleiding of avondstudenten, gaf hij de voorkeur aan de laatsten. Dat waren immers doorzetters.

Veel later heeft hij weleens gedacht: "Als je voor een dubbeltje geboren bent, ben ik misschien geen kwartje geworden, maar 23 cent is het wel."

Tien jaar werkte Jan bij de Rijksgebouwendienst, waar hij opzichter werd. Maar als zijn ouders geld hadden gehad, was hij architect geweest. Tot Jans grote voldoening zorgde het districtshoofd voor overplaatsing naar Rijswijk, waar hij bij een architect op de afdeling ging werken. Twee jaar heeft hij er gebouwen ontworpen voor politiebureaus en een Rijksscholengemeenschap. Schetsen maken die uitgewerkt werden door technisch tekenaars, het was zijn lust en zijn leven.

Chocola

Jans vrouw Corry zag een advertentie met een interessante vacature bij de gemeente Leiden. Jan reageerde erop en uit de 35 sollicitanten werd hij gekozen.

Vanuit zijn standplaats Stadsbouwhuis kreeg hij het beheer van gebouwen als het Stadhuis, de Lakenhal, molen De Valk.

Na negen jaar klopte De Zijl Bedrijven bij hem aan: of hij hoofd Interne Zaken wilde worden. Hij heeft er drie maanden over nagedacht en toen 'ja' gezegd. De overgang was groot, maar spijt heeft hij er nooit van gekregen. Hij bleef er tot zijn pensioen. Jan kan uitgebreid vertellen over de nieuwbouw die er moest komen. Er werd door de chocoladefabriek Baronie een langlopend contract aangeboden voor



120 mensen die chocola inpakten. De deadline voor de ingebruikname van het gebouw was uiterst krap, maar Jan kende de wegen en zijpaadjes bij de gemeente. En het lukte. Het werd een vriendelijk gebouw, waarbij hij elke stap begeleidde. "Er ging geen spijker of schroef in de muur waar ik niet van wist."

Tekeningen

Naast zijn werk tekende Jan graag en veel, bijvoorbeeld voor een uitgave van Ruud Spruit over de Leidse hofjes. Juist in die periode bleek de gemeente van plan om een groot aantal hofjes te slopen. Jan en Ruud konden dat niet laten gebeuren. Ze richtten met anderen een stichting op en met een belangrijke rol van de Stichting Leidse Studentenhuisvesting zijn de hofjes bewaard gebleven en gerestaureerd.

Het boek over de Leidse hofjes van Ruud Spruit, waar Jan Belt tekeningen voor maakte.

Nieuwsgierig naar meer van deze verhalen?

De Stem van Leiden heeft bijna 150 interviews afgenomen en levensverhalen van de 'gewone Leidenaar' opgenomen, volledig uitgeschreven en samengevat.

Vrijwel alle verhalen zijn te lezen en te beluisteren op de website van Erfgoed Leiden en Omstreken, www.erfgoedleiden.nl onder **Collecties > Uw verhalen**.

De zeldzame en mysterieuze accoladebouwnaad

Menigeen loopt door de stad en passeert interessante bouwkundige snoepjes zonder dat te weten. We lieten in Oud Leiden Nieuws al de schothouders en de schamppaal/kei passeren, maar er zijn veel meer historische en fraaie details te vinden uit vervlogen tijden. Een voorbeeld is de accoladebouwnaad waarvan er een zit naast de ingang van het Academiegebouw in het steegje naar de Hortus.

Tekst: **Hans van Klinken**



De ambachtsman heeft zich de moeite getroost om in de muur een waar kunstwerk te maken in de vorm van een accolade. Niet door verspringende bakstenen zoals een bloem die hoog aan de voorkant van hetzelfde gebouw te zien is. De accolade is een ingewikkelde figuur in het gladde muurwerk. Frappant genoeg beperkt dit kunststukje zich in ons land tot Noord- en Zuid-Holland en Zeeland. Verder zijn ze te vinden in België en alle stammen uit de 16e en 17e eeuw.

Katholiek

Het Restauratie Vademecum zegt dat die accolade niet dé bouwnaad is (de naad tussen twee samenkomende muren). Het stelt: “De lijn is vermoedelijk slechts aan de oppervlakte van de muur aanwezig. In het inwendige zal een rechte naad of een bloktand (vertand in een andere muur, red.) zijn”. Men zou kunnen denken dat dit verschijnsel een uitdrukking is van het katholicisme, omdat het aan kerken of kerkelijke gebouwen te vinden is. Het academiegebouw is immers een voormalige kapel. Maar deze sierlijke bouwnaad werd echter pas in 1618 gevormd, toen het gebouw ten behoeve van de universiteit werd vergroot. Er was net een protestantse periode aangebroken en dan zou een dergelijk katholiek teken taboe zijn. Dat het per definitie zoiets niet is, wordt bevestigd door het feit dat ook twee woonhuizen in Leiden zijn getooid met deze sierlijke naad; in de zijmuur op de hoek van Rapenburg 59 en de Doelensteeg naast de regenpijp en Pieterskerkhof 22 rechts van de voordeur.



Meestermetselteken

Is er een diepere betekenis van deze versiering? Een accolade houdt iets bijeen en dat is wat deze naad doet. Het verenigt twee muren. Het is door de ingewikkelde techniek wel een proeve van metselkunde. Dat het een metselaarsteken zou zijn, wordt gelogenstraft door een artikel in Heemschut nummer 3 uit 2022 van Peter Sijnke. Hierin wordt geopperd dat een dergelijk teken met name in hardsteen werd gekerfd en dus niet in de een of andere metselvorm bestaat. Het hier bedoelde merk of teken heeft een belangrijker doel dan kenbaar maken hoe goed men aan het metselen is geweest. Het helpt bij het tellen van de afgeleverde stuks van de steenhouwer op basis waarvan een betaling kon worden gedaan.

Terzijde; een steenhouwer werd in het ver-

leden ook soms als metselaar aangeduid, zo lezen we in het naslagwerk Bouwkundige Termen van Haslinghuis-Janse. Dan is het in sommige gevallen dat dergelijke tekens ook in klei (baksteen) zijn gezet, maar met hetzelfde doel; tellen. In elk geval heeft de accoladebouwnaad daar niets mee van doen. Het blijft een mysterieuze bouwnaad die de geleerde gemoederen nog lang bezig zal houden. In elk geval kan de sleutelstad trots bogen op maar liefst drie van die geheimzinnige exemplaren! Kom er maar eens om.

Met dank aan Peter Sijnke voor de toelichting op zijn artikel, bouwhistoricus Jan Dröge voor de informatie en Edwin Orsel (bouwhistoricus van de gemeente Leiden) die materiaal heeft aangedragen voor het schrijven van dit artikel.

Speciale theatervoorstelling rond 450 jaar Leidens Ontzet

Beleg is een actuele versie van het stuk dat Leidens ereburger Lucretia van Merken in 1774 schreef over de beslissende rol van Magdalena Moons tijdens het beleg van Leiden. In *Beleg* gaat het over keuzes en dilemma's die een oorlog teweegbrengt, maar ook over de strijd van politici die over de hoofden van de bevolking beslissingen moeten nemen, en over populisme dat de argwaan van burgers voedt. Wat is vrijheid waard als er honger heerst? *Beleg* is een coproductie van de Historische Vereniging Oud Leiden, Theaterbron.nl en de Leidse Schouwburg-Stadsgehoorzaal.



Tekst: **Bart Vieveen**

Magdalena Moons ontpopt zich in dit stuk als een heldin van Leidens Ontzet. Ze is de geliefde van de Spaanse legeroverste Valdez. De uitgehongerde stad staat op het punt zich over te geven, maar Magdalena probeert Valdez ervan te overtuigen een Spaanse aanval nog even uit te stellen. Alleen dan kan ze met hem trouwen. Is Magdalena Moons bereid haar liefde voor generaal Valdez op het spel te zetten om Leiden te redden en lukt het haar om de Spaanse legeraanvoerder te overreden?

De ontmoeting is een keerpunt in de belegering van de stad. Inmiddels hebben de geuzen de dijken doorgestoken en doordat de wind draait, lopen de polders rond de stad onder water. Het Spaanse leger dreigt onder leiding van Romero toch een aanval te plannen. Zal de geuzenvloot onder leiding van Boisot op tijd in

Leiden arriveren om een einde aan het beleg van Leiden te kunnen maken?

Lucretia van Merken voert Magdalena Moons op als de Leidse Kenau Hasselaar, en corrigeert zo het tot dan toe bestaande beeld van Magdalena als iemand die alleen op eigen gewin uit was.

Zij schreef *Het Beleg der stad Leyden* in opdracht van de Leidse Schouwburg in het kader van de viering van 200 jaar Leidens Ontzet. Vanaf 1774 tot diep in de 19e eeuw werd het jaarlijks uitgevoerd in de Leidse Schouwburg. Van Merken schreef het stuk in alexandrijnen en op rijm. Het stuk is door Bart Vieveen gemoderniseerd en toegankelijk gemaakt met behoud van de oorspronkelijke vorm. Ook de bijzondere scenografie van Jos Agasi benadrukt het actuele thema van *Beleg*.

Speeldata: 19 september (try-out), 20 september (première), 21 september.

Spel: Frank van den Boom, Maaïke Damen, Lidewij Gerits, Henric Jansen, Jaap de Jong, Laurens Mingelen, Erik Siebel, Rein Siebel en Tom Zwanenburg.

Burgers van Leiden en koorzang: Leids kamerkoor Het Zingend Hart o.l.v. Machteld van de Putte

Tekst: Bart Vieveen naar Lucretia van Merken

Regie: Bart Vieveen & Erik Siebel

Scenografie: Jos Agasi

Muziek: Huub de Vriend, Antoni Vivaldi,

Kaarten zijn te bestellen via:

www.leidseschouwburg-stadsgehoorzaal.nl

400e geboortedag aanleiding voor boek en audio-rondleiding door Leiden e.o.

Beeldhouwer Rombout Verhulst terug in collectieve geheugen

“Er is voor ieder wat wils bij Oud Leiden”, zo begon voorzitter Gerda van den Berg haar toespraak tijdens de drukbezochte 121e Dies. En dat was ook zeker het geval in de Hooglandse Kerk op 4 november, waar de Dies traditioneel plaatsvond.

Tekst: Inge Prevoo

Onlangs verscheen bij uitgeverij WBOOKS een rijk geïllustreerde biografie over leven en werken van Rombout Verhulst (1624-1698), geschreven door Stefan Glasbergen (Hogeschool van Amsterdam). Hij vond het hard nodig deze bijna vergeten beeldhouwer terug te brengen in het collectieve geheugen: “Rombout Verhulst was in de tweede helft van de 17e eeuw namelijk dé superster onder de beeldhouwers in de Republiek.” Het boek, dat mede dankzij financiële steun van de HVOL tot stand kwam, bevat spectaculaire nieuwe archiefvondsten. Bovendien lanceerde de auteur samen met Erfgoed Leiden e.o. een audio-rondleiding langs zijn vele beeldhouwwerken in Leiden.

Stefan Glasbergen houdt al vanaf zijn jeugd van de stad Leiden en haar geschiedenis. Na zijn eerste biografie over Goeie Mie in 2019, wilde hij iets schrijven over de kunst. “Liefst over een onderwerp dat ik goed kende. Iedere Leidenaar die regelmatig langs de Waag of de Zijlpoort komt, ziet daar beelden van deze kunstenaar zonder dat men de naam Rombout Verhulst nog kent. Dat wilde ik veranderen.”

Over de kunstenaar

Rombout Verhulst werd in 1624 in Mechelen geboren, waar hij ook zijn opleiding genoot. Vervolgens vertrok hij naar Amsterdam, waar hij vooral dankzij zijn werk aan het nieuwe stadhuis (tegenwoordig het Paleis op de Dam) naam voor zichzelf maakte. Verhulst was getuige van belangrijke gebeurtenissen in zijn tijd. Hij was lid van het kunstenaarsgilde in Amsterdam

toen Rembrandt daar ook rondliep. Hij kreeg opdrachten van Johan de Witt en hij ontwierp praalgraven voor gesneuvelde zeeofficieren als Maarten Tromp en Michiel de Ruyter. Daarnaast maakte hij ook portretbustes, tuinbeelden en kleinschalige ivoorsnijwerken. Verhulst kwam in 1657 een periode naar Leiden, later vestigde hij zich in Den Haag waar hij in 1698 overleed.

Vorstelijke beloning

Glasbergen: “Het praalgraf van Michiel de Ruyter was voor Rombout Verhulst wat De Nachtwacht was voor Rembrandt. Rembrandt had daar ongeveer 1600 gulden voor gekregen. In een notarieel archief in Amsterdam dook de opdracht aan Verhulst voor het praalgraf op. Voor ruim 15.000 gulden! Daar moest hij nog wel marmer voor kopen en handwerklieden van inhuren, maar het zegt wel iets over zijn sterrenstatus.”

Leidse periode

Verhulst was in Leiden waanzinnig productief, hij kreeg veel opdrachten van het stadsbestuur en veel van zijn werk is er gelukkig nog. Van zijn samenwerking met architecten als Willem van der Helm en Pieter Post zijn studies, gemaakt van terracotta, nog aanwezig. Ook het Mauritshuis en het Rijksmuseum hebben een giga-collectie van hem liggen. Glasbergen: “Het allermooiste zou natuurlijk zijn dat er in zijn 400e geboortjaar een museum is om een overzichtstentoonstelling van hem samen te stellen, maar dat is tot op heden nog niet gebeurd.”





Audio-rondleiding

Geïnteresseerden kunnen al wel met hun smartphone in de hand langs alle werken van Rombout Verhulst in Leiden en omgeving wandelen. De audio-rondleiding bevat teksten, afbeeldingen van archiefstukken en door Stefan Glasbergen of andere experts ingesproken geluidsfragmenten.

De wandeling komt op <https://izi.travel/nl> en in de izi.Travel app.

Biografie Rombout Verhulst 1624-1698

Beeldhouwer in de lage landen

Stefan Glasbergen

€ 49,95 - WBOOKS

De Wezen Spreken

Gratis tentoonstelling en rondleiding in het Weeshuis

Het Utopa Weeshuis is een prachtig monumentaal gebouw gelegen in hartje Leiden. Het gebouw deed bijna 400 jaar dienst als weeshuis. Een paar kamers zijn nog als zodanig ingericht en maken deel uit van twee tentoonstellingen over de geschiedenis van de wezen.

Speciaal voor basisschoolkinderen is er de tentoonstelling 'Wees een wees'. De tentoonstelling 'De Wezen Spreken' en de rondleiding in de Regentenkamer zijn vooral bedoeld voor volwassenen. Deze tentoonstelling en rondleiding zijn gratis toegankelijk en te bezoeken op de woensdag- en donderdagmiddag.

Via de website: www.utopa-weeshuis.nl vindt u meer informatie en kunt u een rondleiding boeken. Het Utopa-Weeshuis is gelegen aan de Hooglandse Kerkgracht 17.



Barones Margarethe von Uexküll-Güldenband

Een avontuurlijk leven rond 1900

In maart verscheen een uitgave van het levensverhaal van de bouwer van 't Kasteeltje aan de Jan van Goyenkade, de Baltische barones Margarethe von Uexküll-Güldenband. Haar kleindochter, de huidige eigenaar en bewoner, Marja Herfst, heeft het bewerkt; haar boek verscheen eind mei bij Uitgeverij Ginkgo.

Margarethe baronesse von Uexküll-Güldenband (1873-1970) werd geboren in Kowno, Litouwen als jongste van acht kinderen. Ze was intelligent en op jonge leeftijd al maatschappelijk betrokken. Op twaalfjarige leeftijd gaf ze les aan buurtkinderen in Riga, en op zestienjarige leeftijd gaf ze godsdienstonderwijs in de Lutherse Kerk. Omdat er in Riga geen fatsoenlijke opleiding voor meisjes was, besloot ze zich op zeventienjarige leeftijd, zonder medeweten van haar voogden - haar beide ouders waren gestorven - in te schrijven voor het gymnasium in Bern, Zwitserland. Voor haar moest een speciale commissie benoemd worden, omdat gymnasia niet toegankelijk waren voor meisjes.

Uiteindelijk, met een diploma op zak, schreef ze zich als derde vrouwelijke studente in aan de Polytechnische Hogeschool in Zürich. Ze verruilde voor haar proefschrift haar onderzoeksterrein tijdelijk naar de Universiteit van München. Het kostte moeite, want daar had nog nooit een vrouw gestudeerd. Later behaalt ze haar doctoraat in de biologie en krijgt ze een werkplek bij professor dr. M. Treub, directeur van 's-Lands Plantentuin in Buitenzorg, Indië. Haar toekomstige echtgenoot, dr. Anton W. Nieuwenhuis, een ontdekkingsreiziger uit Borneo, ontmoette ze daar. Hij bracht veel plantenmateriaal naar Bogor. Veel van dit materiaal is vandaag de dag terug te vinden in de Leidse musea Naturalis en het Wereldmuseum (Volkenkunde). Anton werd benoemd tot hoogleraar in de etnologie in Leiden, waar ze zich samen vestigden. Naast de opvoeding van hun vier kinderen, zette zij zich onder anderen met Aletta Jacobs in voor de vrouwenbeweging. Ook was ze medeoprichter van de Nederlandse Bond voor Vrouwenkiesrecht. Om haar



Margarethe von Uexküll-Güldenband.

't Kasteeltje.



wetenschappelijke werk voort te kunnen zetten kochten ze een eilandje in de Leidse buurt Vreewijk, waar ze in 1911 hun huis Ons Eiland ('t Kasteeltje) bouwden.

Margarethe von Uexküll-Güldenband was niet alleen een wetenschapper, maar ook een sociaal hervormster, die zich inzette voor humanitaire doelen en de verbetering van vrouwenrechten. Haar inzet en prestaties hebben een blijvende invloed gehad op verschillende maatschappelijke domeinen.

Een avontuurlijk leven rond 1900. Een autobiografisch verslag

Dr. Margarethe von Uexküll-Güldenband.

€ 27,50 – Uitgeverij Ginkgo



Avondexcursie bouwhistorie van de Burcht

Dinsdag 11 juni, 19.30 uur

Voet van de Burcht

Deze excursie is weer eens iets anders! Speciaal voor HVOL-leden en eventuele introducties organiseren wij een laagdrempelige excursie op een doordeweekse avond. We verzamelen om 19.30 uur aan de voet van de Burcht.

De stad Leiden kocht in 1651 de midden in de stad gelegen Leidse Burcht van de laatste burggraaf. Toen al was de stad zich bewust van de lange en belangrijke geschiedenis van deze burcht. Na de aankoop werd de opgeworpen heuvel van elf meter hoog in opdracht van het stadsbestuur omgetoverd tot een recreatiepark, dat goed werd onderhouden. Aan het begin van de 21e eeuw waren er echter dringend reparaties aan de ringmuur nodig. Daardoor kregen archeologen de kans funderingen bloot te leggen en bouwhistorici gingen de historie van de ringmuur na.

Edwin van Orsel is als bouwhistoricus verbonden aan Erfgoed Leiden en Omstreken. Hij neemt u deze avond mee naar de ringmuur en

vertelt over de opmerkelijke resultaten die het onderzoek opleverde.

Tijdens de excursie bekijken we de Burcht van binnen en buiten. U krijgt daardoor een beter beeld van de bouwgeschiedenis. In combinatie met de onderzoeksresultaten wordt de Leidse Burcht in haar historische context geplaatst. Een van de resultaten van het onderzoek is dat er nu wordt gedacht dat de Leidse Burcht gebouwd is tussen 1225 en 1295. De burcht is vermoedelijk gebouwd door de graaf van Holland in een volmaakte cirkelvorm. Latere verzakkingen en herstellingen hebben voor vervormingen gezorgd.

De avondexcursie duurt ongeveer een uur. De kosten zijn € 4,00 voor leden en € 5,00 voor introducties. Aanmelden via de website. Er is plaats voor achttien deelnemers.

Victorie-vuure op den Burgt tot Leyden, over de Successen van Haare Majestyten. den 21 April 1689. Kopergravure Romeyn de Hooghe. Bron: Erfgoed Leiden en Omstreken.

Correcties, aanvullingen en reacties

Correcties

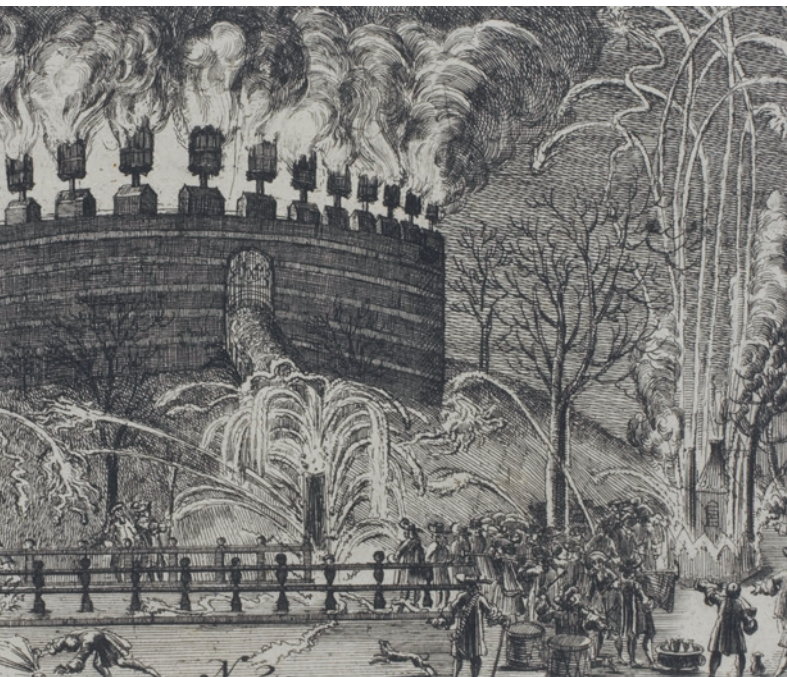
In het artikel over schamppalen in de vorige editie van Oud Leiden Nieuws stond bij een van de foto's Herensteeg, maar dat moet de Nieuwsteeg zijn.

Ook in het eerste nummer van dit jaar: in het artikel van De Stem van Leiden wordt dhr. H.A. Korthals-Altes vermeld. Dit is niet juist. Het moet alleen Korthals zijn, zonder toevoeging Altes.

Reactie

Als binnenstadbewoner krijg je vaak te horen bij een overlast gevende maatregel 'dan had je maar niet in de binnenstad moeten gaan wonen'. De afgelopen 50 jaar hebben honderden eigenaar/bewoners en winkeliers hun nek uitgestoken, ondanks financiële risico's en problematische bouwtechnische problemen, om hun huizen te renoveren en restaureren. Daardoor heeft het centrum zijn allure gekregen die het nu heeft. Mijn indruk is dat de heer Holla daar volledig aan voorbij gaat. Het evenwicht tussen wonen en 'bruisen' van de stad dreigt verloren te gaan. Leiden hoeft geen festivalstad te worden, met nog meer evenementen en terrassen. En de suggestie in het artikel dat als er niet nog meer 'gebruist' wordt dat dat tot verval van de stad leidt, is volstrekt uit de lucht is gegrepen.

R. van der Stok-Braakman



Hier had uw advertentie kunnen staan

Adverteren?

Neem voor meer informatie over de mogelijkheden voor adverteren in *Oud Leiden Nieuws* contact op met: advertenties@oudleiden.nl

Agenda

11 juni | Avondexcursie bouwhistorie de Burcht
19.30 uur, voet van de Burcht



HISTORISCHE
VERENIGING OUD LEIDEN

Colofon

Redactie

Marijn Kramp
Marjolein Hettinga
Marleen Hogendoorn

E-mail redactie

oln@oudleiden.nl

Opmaak

Arnold Meijer / Blue Robin dtp

Productie

Nautilus, Leiden

HVOL Postadres:

Secretaris HVOL
Postbus 917
2300 AX Leiden

Website: www.oudleiden.nl

Beeldbank: www.oudleiden.nl/collecties/beeldbank

E-mail: info@oudleiden.nl

Rekeningnummers voor:

- contributies/schenkingen:
NL06 RABO 0322 8362 20
- betaling excursies:
NL67 INGB 0005 9012 64
KvK-nummer 40445843
ANBI-nummer 804311912
ISSN-nummer 2214-353X

Adverteren?

Meer informatie over de mogelijkheden voor adverteren in *Oud Leiden Nieuws*?

Neem contact op met:
advertenties@oudleiden.nl

OLN wordt in een oplage van 2500 verspreid onder leden van de HVOL en als pdf gepubliceerd op www.oudleiden.nl.

Kopij volgend nummer

Het volgende nummer van *Oud Leiden Nieuws* verschijnt begin september.

Kopij kan tot en met maandag 8 juli gestuurd worden naar oln@oudleiden.nl.

	Akerboombouw B.V.		Macropa BV
	Alrijne Zorggroep		Glas- en Schilderwerken Van Muiden BV
	Barthen Keuken Design Center		Primavera Pers
	Barthen Rioleringswerken BV		Zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid
	Stichting Beheer Begraafplaats Rijnhof		Hoogheemraadschap van Rijnland
	Rijksmuseum Boerhaave		Tandartsenpraktijk Zoeterwoudsesingel
	De Brandmeester - Vergaderlocatie		RWV Advocaten
	Breedveste BV		Schulpen Schuim BV
	Buik & Van der Horst gerechtsdeurwaarders		Serviceflat Schouwenhove
	Burgy Klassiek Bouwen		Sociëteit Amicitia
	Grandcafé De Burcht		Boutique Hotel Steenhof Suites
	Van Cleef Holding		Teekens Karstens, advocaten en notarissen
	Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden		Brill
	Du Prie bouw & ontwikkeling BV		Universiteit Leiden
	Stichting Eva van Hogeveen		Van der Valk Hotel Leiden
	De Gunst Juwelier		Wereldmuseum Leiden
	firma W.P Hartwijk en Zoon		Walburg Pers
	HBK fiscalisten_accountants_ expat consultants		Stichting Werk en Onderneming
	Stichting Hof Meermansburg		Stichting Zeven Leidse Hofjes
	Hooglandse kerk		Lek® makelaars en taxateurs
	Hoppezak Kledingverhuur		La Gro Geelkerken advocaten
	Legaltree		Prima Management